

مشوی

طبعاً و جناب مولوی ابو القاسم محمد فضل رب

متمخلص بہ عرشی شاعر خاص قدر قدرت

اعلیٰ حضرت حضور نظام دکن

وامم ملکہ واقبا

جو تاریخ ۲۴ رجب ۱۱۱۱ روز یکشنبہ کو مجلس خواجہ ابی

حیدر آباد دکن کے جلسہ عام میں صنف سہ پڑھی

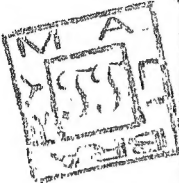
اور باتنام محمد لطف علی تسمیع

سہیل دکن پیچھی

پانچو جلد

تعداد

۵۰۰

۱۱۱۱

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE725

ز پدید هفت اختر و نه آسمان
مرحله بر بند طلسم نیاز
مطوطی شکر شکن آب و گل
خسوفی راز نگار ندیم
آبله آتش سوز و گداز
تازه گلستان به گلستان
دوغ نه ناله مشک تیار
پاک تر از روح مظهر همه
آئینه مهر و محبت همه

ای گهر نشتبان جهان
ای خیر و پرده گشایان
تازه بهار چمن آب و گل
جلوه طلبکار بهار ندیم
روشنی شمع شبتبان ناز
عقد مواغات بهم بسته
هر ورق گل چمن فتح ساز
آب حوض چشمه کوثر همه
سرمه کش دیده الفت همه

CHECKED 193

شمع شب افروز سرائی فاق
 پیشه و لشکر همت همه
 سرور این بزم محمد زمان
 معتبر انجمن ... احمد حسین
 وان دگر ارکان فرشته گم
 و اثره مجد و محیط شرف
 از مد و کلک گهر زیر شان
 رحمت حق آئینه دارش شده
 کشت ترقی بد میدان رسید
 پنجه شده خوشه و انبار شد
 همت ارکان مسلانگر
 ذوق گر انمایه بزرگان بین
 لکچ ارباب معانی شنو

روشنی با صره اتفاق
 جوهر شیر جلاوت همه
 مرکز نه دایره آسمان
 خال رخ مجلس با زیب زین
 شیشه انجمن نامور
 آب فراینده در نجف
 بزم مواخات گرفتشان
 گردش نه چرخ بکاش شده
 خوشه نور بن سیدن رسید
 قطره به بین قسطنطنیه
 بزم مواخات درینجا نگر
 شوق فلک پایه سترگان بین
 هر چه ندیدی و ندانی شنو

دیده حیرت به تماشا کشای
 کان ز فلک سوی زمین آید
 دود فغانش چه سر به کشد
 سوز چه پرسی که بساز آیدست
 هرزه چه تازی سوباز علم
 خار بگل گلن بچین داده اند
 رنج فراوان و نشاط اندیت
 خست و خجالت جباری نگر
 دولت و اقبال نثار تو بود
 آه ازان سوکب فرو خشم
 آه ازان سطوت و صولت کز
 آنکه زمین از دیگران رفته اند
 و دیده دولت عباس کو

همچو معانی سوعشی گرای
 نوحه گری تاج و نگین آمده
 خیمه آتش بفلک در کشد
 ناله وی زهره گد از آیدست
 شعله به بستند بمقدار علم
 جامه باندازد تن داده اند
 آنکه تهرار اند و سیما کیت
 پای پستی و قوازی نگر
 کرگس نه چرخ شکار تو بود
 آه ازان چتر و لواهی و علم
 آه ازان شوکت و دولت کز
 آه چه گویم که کجا خفته اند
 علفه صولت هراس کو

کو کبر عظمی نامون گجا است
سنجر و سلجوق و ملک شاه و سام
دولت دنیا و سر یزیدین
علم نبات و کتب فلسفه
بوداران من و سلفان من
گفته غزالی و رازی بهین
سوی الباقی و من محقق نگر
هرزه چو دو نان یونان چو
آنکه بگیتی حکما را سر ند
آه از آن قوم و سر عزم او
آه از آن فضل و کمالیکه داشت
آه از آن هندسه و هشتش
آه ز علم و هنر باغداد

دولت محمود و یونان گجا است
آه کجا بیند و چه دارند کام
حرف و و ایجاد و فن و علم و فن
علم ریاضی و علوم خفیه
گر چه کون خوش بود لایمن
سیر حقیقی و محبازی بهین
پایه آن هر دو مدقق نگر
حکمت یونان و سوفاراج
ثابت و یحیی و ابو عیسی
آه از آن و بدیه و رزم او
آه از آن جاه و جلالیکه داشت
آه ز جلال و فیض و حکمتش
آه ز غرناطه که پادشاه

آه لبسای قوم ندانم ترا	گوی خود آخر که چه خوانم ترا
آه بدین دولت وادبار تو	آه بکار تو و کردار تو
چشم و فاذ سر دوران بد	ز مطلب از کف این ز بهار
تا چه دهد آن که بود کوز پشت	گرد کند از دگران پشت
دیگ خود از نار محبت بجوش	مست چو دیوانه رها کن پیش
گیر سر خویش بپای قطع راه	تا بهیری راه بالوان شاه
عشق تو نورست که جانش تویی	جان تو رازے که ز بانس تویی
رفت چو این کار تو از دست تو	سود بگو حقیقت بدین هست تو
پیش تو آخر دگران هم بند	مردم خونین جگر ان هم بند
رو و گراتشکده دل فروز	خانه خود ساز چهرای غم برون
شکوه گردن کنای میگرد	چرخ برائے تو بے جمد کرد
تا چو زبرگان زبرگان شوی	رهر پنجبار سترگان شوی
لیک ز دم سروی عرفا هم پیش	پند نه کردی زبرگان بگوش

باز بخود عریده سازیت چیت
 یاد کن آن پوششِ پیشینه را
 دولت و اقبال غلام تو بود
 آن خدم و دولت و مالت چه شد
 آیه قر تو چه نسخ شد
 آدمی و آدمیتش کجا
 هیچ بگو تاج و نگینت چه شد
 چشم کشاد و نگار و عروم
 تیغ و عنبریه جهان را کشود
 هیچ بدانی که چه کرد و چه ببرد
 عقد مواخات چو بود استوار
 غم تو گر دست بخت بند
 تاج و تخت چو کشاید و کان

با فلک این زهره گدازیت چیت
 کو کعبه و دولت پیشینه را
 گردش نه چرخ بکام تو بود
 آن خشم و جاه و جلالت چه شد
 صورتِ جاه تو چه نسخ شد
 حامی و حمایتش کجا
 غلغله و دولت و دینت چه شد
 رفت ز قوم تو کجا در و قوم
 چیرتی خلیش جهان را نمود
 داد جهان داد و غم خلق خود
 کار فر و هبیده بر آید هزار
 گردن گردون زبرین بر بند
 خاک تو اندک شود آسمان

قوم اگر کیدل و یکجان شود
 او کوبه عشق و محبت شناس
 چنگ بد امان محبت بزن
 در طلب عشق چو مجنون بشو
 شاد غم باش و ز غم جام خور
 عشق ترا در سینه ایت دهد
 عشق بود طائر شلخ قدم
 گاه رود جانب تکیل عرش
 سطحه گردون ز ملکش شد
 عشق اگر روی به نماز آورد
 عشق اگر جانب بستان شود
 عشق پیش تو پیراغ آورد
 گاه دهد ساغر و ساقی شود

ترک فلک هند و فرمان شود
 صورت مجنون ره الفت شناس
 لغزه عرفان محبت زین
 تیش غم گیر و بهامون برد
 از غم گیتی غم خبام خور
 از غم دین راه نمایت دهد
 پر نبرد بر سر کلخ قدم
 گاه شود شعله فندیل عرش
 آتش دوزخ بدش سرد شد
 نماز برش تحفه نیاز آورد
 خار برش سنبل و ریحان شود
 ز آتش تر تازده دماغ آورد
 زیر کفل اسب عراقی شود

گر نگه عشق شود خسته گیر
 عشق نهاد هست به بحسب دماغ
 معجزه عشق بود رنگ رنگ
 عشق گراز ذوق تو فکشد
 گاه شود قوت و نیروی تو
 که شود آه و به با من رید
 که خیر از عالم فانی دهد
 غنچه شود گاه و گاه گل شود
 گاه شود رشته تسبیح شیخ
 گاه شود غنچه و خنجر زند
 گاه کشد باده دستی کند
 که ز بان شعله بیانی دهد
 عشق به میدان چو گاورزند

کوه شود آب و گدازد چو قیر
 در صدف خیم در شب چراغ
 عشق بر آرد گداز صلب سنگ
 جانب صحرا چو قلندر کشد
 گاه شود رحمت بازوی تو
 گاه شود زلف و چو گیونخ
 مایه ریخ حقیقی دهد
 که بچین نغمه بلبل شود
 ریشه خود گاه و داند به ریخ
 که به کرشمه رگ نشتر زند
 باده خور و گفت به سستی کند
 که به درون جوش معانی دهد
 نسیزه خطی به و لاور زند

عشق سوبان چو رو آورد
 اگر طمع تاج و نگینت بود
 عشق اگر پاسه پزیر آورد
 تماشه تعمیر جهان حقیر
 بر د جهان شیشه روی او
 تشنه کش جبهه انجام با هست
 پیکر بے بودیه بودے کند
 مشرق و مغرب همه جلاکش
 سوز جهان ز فرمہ ساز اوست
 را بطمہ پیوند حد و ث و قدم
 حسن ازل مروضہ جنبان او
 زندہ فیض نگش انبیا
 راتہ توار درش افلاکیان

ریشہ پئے نذر نمود آورد
 ہمت و نصرت بہ کینت بود
 عقل ز زین رو برین آورد
 عشق بنقیا و در و چون خمیر
 کون و مکان بشہ گیسوی اوست
 کام بر آرنده ناکام است
 شعلہ بے دود نمودے کند
 پست و بلند آئدہ دیو آکش
 گنج فلک و آنہ از راز اوست
 موجب بحثین وجود و عدم
 جہر و مہ از غاشیہ واران او
 کشتہ تیر نظرش اولیا
 حلقہ بگوشش کرش خاکیان

<p> سرمه چشم بدران خاک او روشنی محفل راز و نیاز طایر پر بسته دام دیند بر در و دل نوبت عشق شود صحبت و دل از غنیمت شمر بخت نهد افسر ز بر سرست ماهیت ساز ز دیوانه پس ز نیاز آرزو یوان عشق بر در و دل ارادت ترا کام دل خویش بیابی از راه نیابی به شمعان عشق موعظت عشق همنیت پس راه نیابد بر بام عشق </p>	<p> تا جبران بسته فتراک او غازه رخسار سحر مجاز چرخ و ارضی همه رام و بند نیز و بدل صحبت عشق شود بچو صدف باش حلیم گهر عشق کند سایه اگر بر سرست کیفیت سوز ز پر دانه پس ناز بنید از به دوگان عشق تا به دیار تور ساند ترا و ادول ریش بیابی از تا نه شوی بنده خاصان عشق جاده عشاق همنیت و پس تا نخورد قوم می از جام عشق </p>
--	--

قیاس و شش بر تفری جمع باش
 کوہ کنی کار و تمیش هست
 ترک دوی گیر و یکی جوی شو
 شفیقہ کیو می اسلام باش
 خوبی اسلام کہ مطلوب است
 خدمت اسلام کن از دست دل
 ہر نفس اسلام پرستی مکن
 صورت اسلام تو ہر جا بود
 گر کیفیت تیرہ زندگی بود
 چینی و عذری کہ تباری بود
 ہر کہ بود عاشق اسلام تو
 وزندہ محبوب اسید مدار
 این نہ دوی هست با این عشق

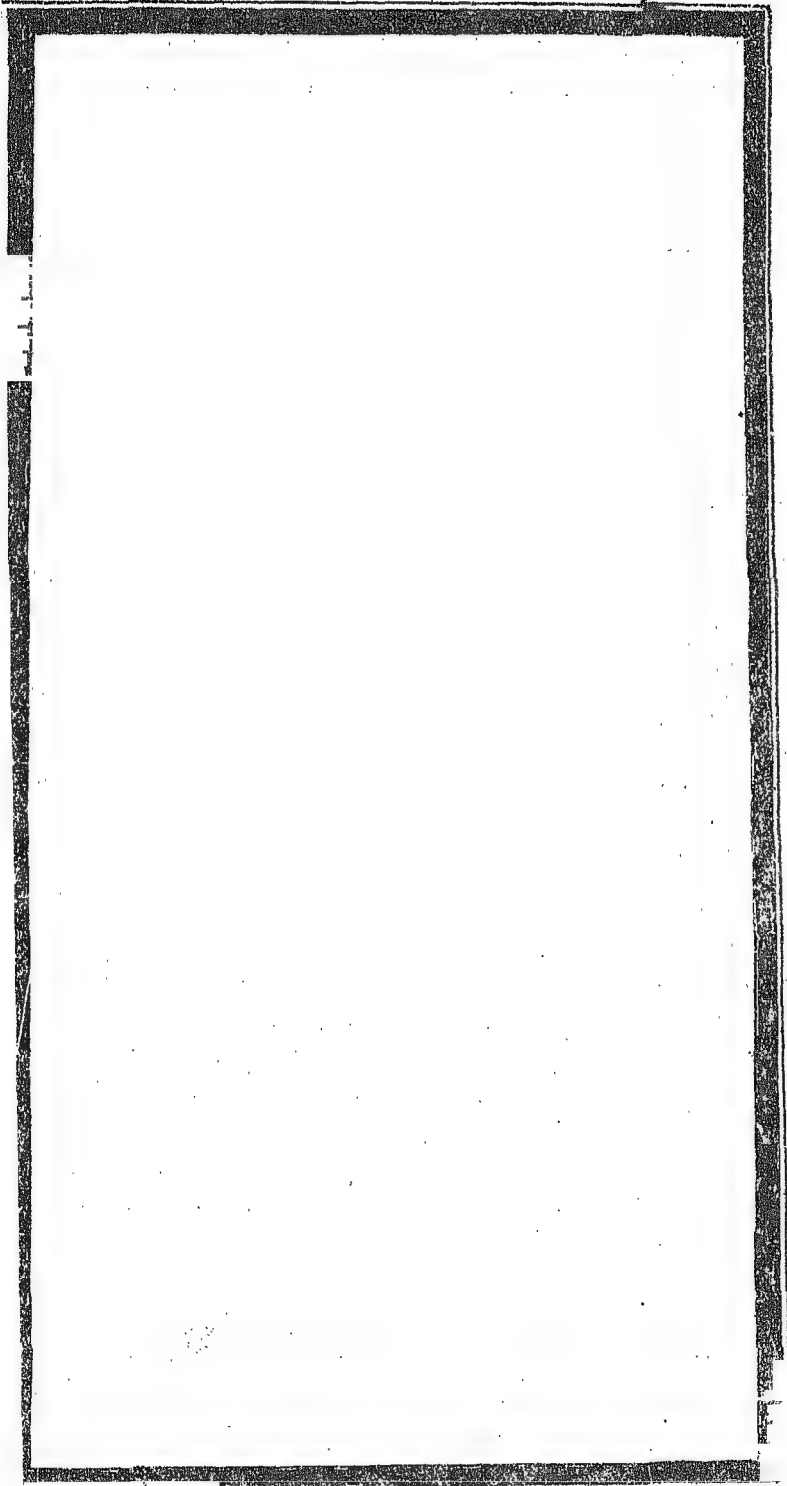
نے کہ چوپر وانہ ہر شمع باش
 بو الہوسی فعل ہوس پنیہ است
 رو بہ یکے آر و یکی گو شے
 در شکن چنبر این لام باش
 خاک رشن باش کہ محبوب است
 تاشوی در رخ جانان حبل
 بر خدا لام پرستی مکن
 دل یکفش وہ کہ دارا بود
 یا بہ تن سنج زندگی بود
 رومی دوی کہ حصاری بود
 عاشق آن شو کہ بود نام تو
 ہست عزیز آنکہ بود یار یار
 ہست ہمین راہ و ہمین دین عشق

ای الف و لب و اسلام ما
 ای دل و جان هر دو فدای تو باد
 قصه و زخم و کینه گوش کن
 روی مرا لعل شکر خند بخش
 گوش من آگنده کن از غایب
 خاک بفرستم که پئے مال و جاہ
 آہ بدین دانش و رفتار من
 آہ بسوز من در بسای من
 آہ بجزای که بصیان گذشت
 کف بدمان مست مشباهم هنوز
 شاد مقصد بکنارم رسان
 برگ نجات از قفس لایده
 قوت پر واز بیایلم بخش

از ننگه لطف تو شد کام ما
 دیده من بر کف پائے تو باد
 درد تهم حزین من نوش کن
 نخل مرا شاخ بر وند بخش
 در جلد چکان در و لم از راز غیب
 بود در خشم سوئے سر بر کلاه
 آہ بکار من و کردار من
 آہ بروز من و شبای من
 آہ بروزی که بد نیسان گذشت
 قافله هارفت و بنجو اجم هنوز
 دیگ کرم جو شش و بکارم رسان
 باده زخمخانه لایده
 کو کبه جاہ و جلالم به بخش

بسم زین نفسِ عَصَری
در چمن گشاید نیلوفری *

محرر مالمیز

فہرست مضامین لکچر

صفحہ	مضمون
۱	اسلام کی اشاعت میں اہل کفر کے بزرگوں کی تکلیفیں اٹھانا اور مصیبتیں جھیلنا اور ان کی محنت
۷	اسلام کا ترقی پانا۔ اور چاروں اُسکی طرف سے بے خبر اور بے پرواہ ہونا۔
۱۱	کیا مسلمانوں کی حالت میں تبدیلی ہوگی اور کیا اسلام کی روشنی صحیحہ جاوے گی، ہرگز نہیں۔
۱۱	امریکہ میں اسلام پھیلنے کی نسبت کیا دقیقین ہیں اور کیا کیا شبہات اسکی نسبت ہو سکتی ہیں انکی تشریح
۱۱	اشاعت اسلام کے سوا اور بہت سے کام ہیں جو مسلمانوں کے لئے مفید ہیں اور اُسپر مقدم۔
۱۲	مسلمانوں کی تعلیم و تربیت کے انتظام کو اشاعت اسلام پر مقدم سمجھنا۔
۱۴	اسلام کی تشاہیر اسلام کی حمایت اور اسکی حفاظت مقدم ہے اسلئے انگریزی اور عقلی تعلیم سے جو فساد
۱۵	مسلمان انگریزوں کے عقیدہ و مین ہو رہا ہے اسکا انتظام نئی کتابوں کی تالیف اور مذہبی تعلیم سے کرنا چاہئے
۱۵	امریکہ میں علم و فن کی ترقی نے بہت ایسا اثر پیدا کیا ہے کہ وہ لوگ جھوٹے جانتے ہیں اور بہت
۱۸	اور لانا بھی چاہتی جاتی ہے۔ دیکھا اسلام کے اشتعال کا خیال ہے کہ وہ جو حکمت و فلسفہ کو پھر عین کفر و خبیثیت سے دیکھتا ہے
۲۰	کو تو اصول و عقاید پر جاری کیے بغیر عقیدہ و مین سے فرق نہ کرے کہ نہ کہانا ہوا اسلام پھیلنا منظور ہے
۲۰	انگریز ویب صاحب کیا اطمینان ہے اور خود اسلام کہاں تک اقص ہیں۔
۲۱	جوابات شبہات متذکرہ بالا
۲۱	اشاعت اسلام اور سب کاموں پر مقدم ہے۔
۲۳	اشاعت اسلام میں مدد کرنے سے اور کاموں میں کچھ خلل نہیں ہو سکتا۔
۲۵	امریکہ میں اسلام کی اشاعت میں افریقہ اور انگلستان میں اسلام کی دعوت میں سو زیادہ وری ہے۔
۲۸	مسلمان انگریزوں کے عقاید کی حفاظت نئی کتابوں کی تالیف اور مذہبی تعلیم پر جو

۳۳	عالموں کی شکل ہے اس کام کی امید اور وہ بین عالموں ہی سے ہو سکتی ہے۔
۳۵	اسلام کا علم و حکمت کی مطابقت ہونا اور یہاں علوم کی ترقی ہونا اسلام کی اشاعت کا کچھ اندیشہ کرنا۔
۴۰	توحید کا ثبوت عقل و فطرت سے
۴۱	نبوت کا ثبوت
۴۲	قرآن کا معجزہ ہونا اور آنحضرت کے حالات سے خود آپ کے نبوت کے دعویٰ کی تصدیق۔
۴۳	قرآن کا بیجا و فصاحت و بلاغت کے معجز ہونا۔
۴۵	آنحضرت کا خود اپنے نبوت پر حجت ہونا۔
۴۶	ملک امہ قوم عرب کی کیفیت۔
۴۸	اثر آنحضرت کے دغلا اور ہدایت کا۔
۵۲	تسلیم کی ترقی کا بڑا اثر مذہب عیسائی پر پڑنے کا سبب۔
۵۴	علم اور مذہب کے موافقت اور مخالفت پر بحث۔
۵۵	غلط فہمی سے مذہبی اور علمی مسائل کا باہم مخالف ہونا۔
۵۶	مذہب اور علم کے حدود اور اسکے فرائض۔
۶۱	مذہب کے حدود و جہان علم کی مداخلت ناجائز ہے۔
۶۵	انٹرنیشنل اسلام کا امریکہ میں جاری کرنا جو قرآن میں ہے۔
۶۸	دیوبند صاحب پر بھروسہ کرنے کا سبب اور امید اس بات کی کہ اپنی کوشش میں اسلام کی اشاعت کے وہ کامیاب ہوں گے۔
۷۳	چندہ جمع کرنے کی تحریک۔
۷۵	حضرت ابراہیم خلیل اللہ کی ایک حکایت سلسلۃ الدہلیہ۔

PM E

19150100

This book was taken from the Library on the date last stamped. A fine of 1 anna will be charged for each day the book is kept over time.

CTA

menti
ke

Admission

- Rule 2

Rule in

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 84

way, I

by way

by

Journal of Management Education

100